

Матеріал підготувала
учениця 11Б класу
Миколаївського ліцею «Педагог»
Курченко Валерія

ЗНАЙОМИЙ НЕЗНАЙОМИЙ ШЕВЧЕНКО

Доля Тараса Шевченка нагадує фантастичний маятник: хлопчик-сирота, син кріпаків, раптом опиняється в самому центрі столичного художнього життя, ходить в улюбленцях у великого Брюллова і зворотний помах: багаторічна солдатчина на глухій околиці імперії... І знову – Петербург, дружба з Щепкіним, з сімейством Аксакових, коло "Современника"... Особистість Шевченка, як і будь-якої великої людини, багатогранна і неоднозначна. Давайте простежимо шлях «сходження» Тараса Шевченка, розглядаючи великого поета як звичайну людину, якій властиві різкі духовні пориви, яка не позбавлена слабкостей, і яка, часом, робить помилки .

Як відомо, у Петербурзі Енгельгардт віддав Шевченка у вчення до кімнатного живописця Ширяєва. І тут, в житті талановитого кріпака, трапився переломний момент – зустріч з І. М. Сошенком. Історія цього знайомства відображена у всіх шкільних підручниках. Вона підноситься таким чином: у Літньому саду в Петербурзі учень майстра Ширяєва Тарас Шевченко малює скульптуру Сатурна, і там його зустрічає художник-земляк Іван Сошенко. Це опоетизована, як це й буває з художніми творами, версія справжнього життєвого факту. А насправді до майбутнього благодійника Шевченка привели земляки, і він нахилився поцілувати руку, і Сошенко сказав, що жодна людина не повинна так принижуватися [1].

Зі спогадів Сошенка: «Він був полохливий і соромливий. З першого ж дня нашого з ним знайомства я в ньому помітив сильне бажання вчитися живопису. Він став бувати у мене по святах, тому – у будні мені було ніколи,

та і його господар не відпускав. Під час таких відвідин Тарас уривками повідомив мені деякі епізоди зі свого невеселого минулого і майже завжди завершував свою промову наріканням на долю» [2].

Тарас весь вільний час проводив у майстерні у Сошенка. Тут він зустрівся з Карлом Брюлловим, який розповів про долю талановитого українського юнака Жуковському. Було вирішено домогтися звільнення Тараса. Брюллов поїхав до Енгельгардта. Він повернувся від поміщика в казі. «Це найбрудніша свиня, яку я коли-небудь зустрічав у житті, – сказав він Сошенку. – Завтра він обіцяв призначити ціну за Шевченка. Сходіть до нього і дізнайтеся, скільки він запросить ». Так почався страшний торг з В. В. Енгельгардтом за свободу Шевченка [3].

Жуковський розповів про все імператриці Олександрі Федорівні, а та, в свою чергу, повідомила про кріпосного художника чоловікові.

За наказом Миколи I у справу втрутилися міністр імператорського двору князь П. М. Волконський і президент Академії мистецтв А. Н. Оленін. Згодом, Енгельгардт погодився відпустити Шевченка за 2500 рублів – величезну на той час суму, яка у багато разів перевищувала середню ціну кріпосного селянина. Карл Брюллов намалював портрет Василя Жуковського — вихователя спадкоємця престолу, і портрет розіграли в лотерею, в якій узяла участь царська родина [4]. Лотерея відбулася 22 квітня (4 травня 1838 року), а 25 квітня (7 травня) Шевченкові видали відпускну. Тарас оселився у Сошенка і почав працювати в Академії мистецтв під керівництвом Брюллова. Роботи Шевченка незабаром стали славиться в Петербурзі. Посипалися замовлення. Нужда скінчилася ...

Але залишаючись наодинці з собою в курній кімнаті, заваленій розпочатими полотнами, Шевченко писав вірші про Батьківщину. Про ці вірші ніхто не знав, і, може бути, про них довго б не дізналися, якби не випадок ...

Шевченко писав портрет полтавського поміщика Мартоса. Одного разу Мартос помітив на підлозі кімнати списаний клаптик паперу. Він підняв його

і прочитав. Українські вірші вразили його ясністю мови, співучістю, скорботою про долю України .

– Що це? – Запитав Мартос . – Чиї це вірші?

– Мої, – неохоче відповів Шевченко. – Так ... Пустощі . Коли погано робиться на серці, я і починаю псувати папір. У мене їх багато, цих віршів.

Шевченко витяг з-під ліжка кошик, вщерть набитий подертими, зім'ятими листами, списаними великим неправильним почерком.

– Ось все моє добро, – сказав. – Тут сам чорт вивихне лапу...

З великими труднощами Мартосу вдалося домогтися від Шевченка дозволу надрукувати вірші окремою книгою. Вона була названа «Кобзар» і вийшла у світ в лютому 1840 року [3].

Тараса вводять у коло Карла Брюллова, у світські салони, де збиралася петербурзька знать. А Іван Сошенко був проти того, щоб Шевченко захоплювався поезією, роздвоювався. Але Тарас іноді казав: « А послухай, Соха, доладно чи буде». І починав читати свої вірші . Вже пізніше Іван Максимович казав: «Хто ж його знав, що з того Тараса вийде такий великий поет».

З прірви приниженості не можна вихопитися без того, щоб не запаморочилася голова. Після викупу з кріпацтва Тарас зовсім змінився. Він часто їздив на вечори, витрачав чимало грошей на гарне вбрання – на деякий час у нього вселився «світський біс». Чи здолав би Шевченко спокусу стати модною цяцькою аристократичних салонів, коли б не мав поряд людини (Сошенко), котра йому казала: «Тарасе, схаменися! Чого ти діла не робиш? Чого тебе нечистая носить по тих гостях?» [1].

Варто звернути увагу на такий значний факт з біографії Шевченка як заслання, точніше сказати, її причини.

5 квітня 1847, після прибуття до Києва, Шевченко був заарештований. 30 травня звинувачений у справі Кирило-Мефодіївського братства оголосили вироки. Належність Шевченка до "Україно – Слов'янського суспільства » не була виявлена. Проте Шевченка заслали рядовим в Оренбурзький корпус з

правом вислуги під найсуворіший нагляд, із заборороною писати й малювати [5].
Таке суворе покарання викликане гнівом Миколи І, який не пробачив Шевченкові присутнього в поемі "Сон" сатиричного портрету імператриці, тієї самої, яка сприяла звільненню Шевченка із кріпацтва:

... Цариця - небога,
Мов опеньок засушена,
Тонка, довгонога,
Та ще, на лихо, сердешне
Хита головою.
Так оце-то та богиня!

Відповідно до спогадів сучасників, «коли Микола прочитав пасквіль Т.Шевченка на імператрицю, то прийшов у великий гнів, і ось його власні слова: "Він мав причини бути мною незадоволеним і ненавидіти мене, але її-то за що?"» [5].

У 1855 році до глухого форту дійшла прийшла звістка про смерть Миколи І.Шевченко чекав звільнення, чекав амністії з боку нового царя – Олександра. Олександрю II були подані списки засланих, що підлягали звільненню. Він прочитав їх і ретельно викреслив зі списків ім'я Шевченка. Він чемно посміхнувся і сказав: «Цей занадто сильно образив мою бабку і мого батька, щоб я міг його простити » [3]. Остання надія на звільнення пропала... Шевченко не знав, що Федір Толстой оббивав в цей час у Петербурзі пороги палацових приймалень та вимагав звільнення поета.

І ось, нарешті, здійснилося: другого травня 1857 року Шевченко отримав листа від друга Михайла Лазаревського, який вітав його зі свободою.

Розглянувши основні етапи життя Тараса Шевченка, ми можемо зробити висновок, що доля його була сповнена протиріч, втім, що і властиво талановитим людям. Але які б темні сторони великого поета нам би не відкривалися, варто пам'ятати, що це притаманно кожному з нас. І яким би генієм не був Шевченко, перш за все, він був простою людиною. Нам, поколінню, яке отримало у спадок красу українського слова, над яким так

майстерно працював Т. Г. Шевченко, потрібно знайомитися з біографією великого кобзаря, відкинувши полотно ідеалізованості даного образу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жур Радянська жінка. Н. Околітенко./Мій іскрений друже. – К., «Радянська жінка», 1986. – С. 14-15. – (Життєва доля Сошенко.; № 5).
2. Воспоминания о Тарасе Шевченко.; «Дніпро», 1988. – С. 50-66.
3. К.Г. Паустовский. Тарас Шевченко: [биограф. очерк]/Паустовський Костянтин Георгійович. – М., «Гослитиздат», 1939. – С. 12-20; 36-40.
4. Жур Петро./Шевченківський Петербург. К., «Дніпро», 1972. – С. 57-66.
5. Наша история. 100 Великих имен./Великий кобзарь.; «DeAgostini», 2010. – С. 12. – (Странный солдат.; №1).